

# لە پەناو بنیاتنانی ژیا نەکی تر، .. هیوا عومەر

لە پەناو بنیاتنانی ژیا نەکی تر،  
پەرژەیک بە (بزاڤ کەمەبەسەکان و هەزە چەپ و کەمەنیست و  
ئازادیخوازان)

هیوا عومەر

شوناسی دەسەڵات و قەیرانی ئێمە

هەرێمی کوردستان بە بارودۆخیکی زۆر خراپ گوزەر دەکات، دەخۆکە لە  
قەیران زیاتر و واووتر ریشتوو. ئێمە بارودۆخی جیا ناکرێتوو لە و  
قەیرانی کە سیستەمی سەرماوەداری بە شەوازی تازەکی -  
نیولیبرالیزم لەسەر ئاستی جیهان دروستیکردوو، هاوکات دابەش  
نێی لە ئێشکالی تی سیستەم و تایبەتمەندی قەیرانی کانی خەرهەلات و  
والتانی دەرورە و جیهانی سەیم.

تایبەتمەندی و سروشتی ئابووری بەرێخەری و چالاکی ئابووری و  
کۆکە کردنی سامان و چەبوونەوی لە دەستی کەمینەیک، بنەمای  
قەیرانی سیستەمی سەرماوەداری هەرێمی کوردستان پەكدەهەڵەت، کە خە  
دەبینێتوو لە شوێی دەسەڵاتیکی سەرماوەداری ئێلێگاریشی تاڵانکەر  
و بەرهەمەنانی کەمەبەسەکانی بەرێخەری و بەکارێگر لە بەشداری  
سیاسی و بەهێزکردن، لە غیابی ئێمە هەزی کار و کرێکاران لە  
پرسەیی بەرهەمەنان و ژیا نەبووریدا، بەهەیی پشتبەستن بە  
ئابووری بەرێخەری نەوت و غیابی ئێمە کەرتەکانی پیشەسازی و کشتوکا  
و هتد.

ما بە خە نەبوو کەچی میوانیش رووی تەکرد

لەگە دابەزینی نرخێ نەوت و تەشەنەکردنی پەتای فایرەسی کەرنا و  
قو بوونەوی ناکەکییەکانی نەوان هەرێمی کوردستان و عێراق،  
پەووشکی قەیرانی سیستەمەکان راستەوخۆ بەر بودجەیی گشتی کەوت،  
هەردوو حکوومەت رووبەرووی قەیرانی کورتەهەنان بوونەوو، ئێمە  
کورتەهەنانی بودجەیی گشتی بە تە دیاردەییکی جیهانی سەرماوەداری  
لەدوای قەیرانی داخەوانی دامەزراوە بانکیەکان.

کرێکارانی کەرتی گشتی (فەرمانبەرەکان) لە هەرێمی کوردستان ملیەنەک

و سەد هەزار کەس پەك دەهەندەت، سەدان هەزار لە كرەكارانی كەرتی تایبەت لەگەڵ گەنجانی بەكار و هەزاران دەرچووی زانكە و پەیمانگاكان و جووتیاران بوونەتە سوتەمەنی یەكەمی لەكەوتەكانی قەیرانی سیستەمی ئابووری و سیاسی. ئەوێش بواریكی باشی رەخساند بە هەڵكشانی بزووتنەوێ ناڕەزایەتی كەمەڵایەتی لە ئاستی چەندایەتی، ئەم بزاف و بزووتنەوێ جگە لە چین و توێژ جەراوجەرەكان تەنانەت ئەندامانی ناو هەزە دەیەتە تەدارەكەنیشی تەدایە، بەهەی نەمانی بەرژێوەندییان لەگەڵ دەسەڵات و نەپاراستنی شكە ی مرەییان .

خەپشانەدان و ناڕەزایەتی جەراوجەر، لە تەمەن كەمەڵایەتیەكان و شوێنی كار و ژيان، میكەنزمەكانی دەرەین و خەمانیفەستكردنی ئەم بزووتنەوێ پەكەدەهەندەت دژ بە سیستەمەكە. لە كاتێكدا رێژ لە دواي رێژ سەرمايەداران هەز و دەسەڵات و سەرمايە زیاتر لە چنگیان كەدەكەنەوێ لە رەگای كەنترەكردنی زەربەي كایەكانی حكومرانی و ئابووریەوێ و وەرگەڵانی رەیی حكوومەت وەك كەمپانیایەكی تایبەتی چەند بەمەڵایەك، بزافە كەمەڵایەتیەكان لە دەخی (خەرسكی و هەمەمەكی، نەبوونی هەماهەنگی، موسومی، رەتكردنەوێ هەموو شتەك بەبە خستەرووی بەدیل، ئیستغلالكردنیان لەلایەن هەزەكانی ئیسلامی و لیبرال و پەپەلیستەكان)دان، دەتوانین ئەمانە وەك بەرەبەست و تەحەدی و خەلی لاوازی ئەم بزووتنەوێ دیاری بكەین. بەگومان ئەوێش هەكاری خەي هەيە.

“غیابی روئایەكی جیاوازی سیاسی ئابووری و فەرەهەنگی كە خەي وەك بەدیل پەشكەش بكات هەكاریكی سەرەكیە بە خەبەرەمەهەنانەوێ سیاسی و ئابووری كەلتووری” و دروستبوونی نائومەدی لە ناو بزووتنەوێ كەمەڵایەتیەكان و جەرەك لە چەقەبەستن. ئەوێ لە كوردستان روودەدات لە قەیران تەپەییوێ، “ناكرەت هەر خەریكی دەسەڵات بین و داوای چاكسازی لە بكەین” لە كاتێكدا دەسەڵات ئەمر لە ئەنجامی بەردەوامی قەیران و نەبوونی چارەسەری لای ئەو، دەخەكە لە قەیران پەپەییوێتەوێ و بەتە هەي نەمانی ئەوایەتی (شەرعیەتی) جەماوەری، ئەوێ واشیکردووە دەخەكە بەردەوامبەت غیابی بەدیل و هەزەكی پەشەوێ نەك پەویستی دەسەڵاتەكە، بەیە ئیشی سەرەكی دەسەڵات لەم چەند ساڵەدا بریتی بوو لە لەدان لە هەر ئەگەرەكی لە دایكبوونی بەدیل.

ئەوێ هاوكلاتە لەگەڵ چەقەبەستنی هەزە چەپ و كەمەنیستەكان، هەندەکیان لە چوارچەوێ سیاسیەتی پراگماتیکی تە ئەو ئاستە

ریشتون ناک کاریگه ریان له سه ره گه رینی واقع نیی، به کو واقع خه ریکه به ته و او ته ده یانگه ته، هه نه کی تریش ته و نه نا واقعین، تووشی نه خه شی ئینعزالی بووین، هه ردوو مه ده له که، سه رقا له گه ده سه ته، یه که کیان به ره گای هاوپه یمانی ته دوته و بینینی ره راو ته کاری و گله یکردنی ته مه له به ره گی ته په زسیه نه کی ناکارا و پاسیف، مه ده له که ی تریش په ی وای به ره گای هوتاف و دروشمی شه شه گه رانه ده توان ته شه رش بکات، هه ردوو مه ده له دوا جار پشتیان له جه ماو ره و بنیاتنانی که مه گای و روویان له ده سه ته ته.

## له باره ی پرته ی به دیل:

“به هه زکردنی هه زی چه پی کوردستان با به ته کی گره دراو به به هه زکردنی بزاف که مه ته ی ته تیه تاز و که نه کان”، ته و ته له ره گای ده ستردن به با به ته زیندوو کان ده چه ته په شه و به به رنامه یه کی هاو به ته و پوخت و هه ماهه نگی له کار و چالاکی جه ماو ره له په ناو داکه کیکردن له به ره ته و نه دی خه کی زه حمه ته کی کوردستان .  
له م روانگه یه و ته ته م خا ته نه ی خوار و ده خه ی نه روو که وک ته ره کی له په شینه یی چه له واقعی ته مه خه ف ره ز ده کات.

## له رووی نا بووری و :

- به ته م قه ناغه ته ره کیز له سه ره گه انکار یکردن له سیسته می ئا بووری سه ره مایه داری به ره ری و به سیسته مه کی به ره مه نه ری هه مه لایه و په شه سازی گواسته و (سناه ته حویلیه)، کشتوکه و گه شتوگوزار و ئازادکردنی له چه نگی لایه مه نه په ته کان و فره کردنی سه ره چاو ته کانی ئا بووری له کشتوکه و په شه سازی و په ره په دان و په شگیر یکردن له پر ته ئا بووری هه ره و ته یه کان.
- گه ته نه و ته که ته سه ره کیه کان به حکومت و به کاره نه نانی له په ناو خزمه ته گشتی وک به شه که له مو کی گشتی، وک هه ته گواسته و ته ستراتیژی، کار به، ئاو، چاو ده ری ته ندروستی و خو نه دن و که ته خزمه ته گوزاریه گشتیه کان ... هته.
- دروستکردنی ژینگه یه که له چه نه دین لایه نه و به به به دیه نه نان و بنیاتنانی دیموکراسی که مه ته ی ته و داد په ره و دابه شه کردنه و ته دوو بار ته سامان و په ره و کردنی سیسته می باجی داهات و باجی مو که دار ته به شه و ته کی هه که شو (ته ساعده)، به مه شه حکومت ده توان ته و خزمه ته گوزاریه سه ره کیه کان به ته و او ی خه که دابه نه بکات.
- په یه و کردنی پر نه سپی کاری هه ره و ته له ته یانی که مه ته ی ته

و څه به روڼو بردنی جفاکی .

- له بواړی سیاسۍ تی نه وتیدا ، به هڅوکردنی چاودۍ څو ځک و پیادوکردنی پر نسپي شفافیت و په داجوونو به گریدسټوکانی نه ووت و دکرکردنی له ژووړو تاریکوکان و خستنی ژر که نترۍ چاودۍ څو ځک و پرله مان و به شداریکردنی خاوان ئیختساس کان. داهاتوکانی کترتی نه ووت د به کاربه نرت وک سه رما به به پشتگیرکردن و تمولکردنی کترتوکانی تری به ره مه نان و به رزو وندي څو ځک به گشتی به ئووی گشای ئابووری و دادپروړی دروست بکات.
- رځخستن و په داجوونو به داهاتی ناوڅو و خاوانی گومرگی نه هشتنی گندۍ دسټی حزب.
- په داجوونو و ه څو شانندنووی ئو رسومات و باجانۍ له چوارچووی سیاسۍ تی نیولبرالیزم به سر څو کیدا فزرز کراو.

## له رووی سیاسیدا :

- کارکردن به بشداری سیاسی تاز و به دیه نانی دیموکراسیۍ تی سیاسی و کومۍ ای تی و ئابوری ، به رځگای میکانزمی گونجاو.
- پاراستن و به هڅوکردنی فری سیاسی و کلتووری و به یو څو څیان و مافی په کهاتوکان و ئازادی ادربرین و مافی ژنان ، ئو شکارنام و روئیای روونی دوت.
- نه هشتنی هیمۍ نۍ کس و حزب به سر دامودرگاکانی ووات و هزی په شم رگۍ کوردستان و هزوکانی ئاسایش و ناوڅو و به دام زارو یکردنیان.
- به دیه نانی مافوکانی مرځ و پرپرېدانی مرۍ و پاراستنی شکۍ مرځ ، وک په ویستی ه نوکۍ ئوم.
- به دام زراو ییکردن و سه ربڅوۍ دسۍ اتی دادوړی و د ره نانی له ژر هیمۍ نۍ دسات.
- نه هشتنی دستور دانی درۍ کی و رځخستنی په یو ندیۍ کانۍ درو له چوارچووی بوونی به گډ نامۍ کی نیشتمانی به ماموکردن له سیاسۍ تی در کیدا.
- له ئاستی فره نگی و کومۍ ای تی و کلتووریدا په شکۍ شکردنی به دیلۍ کی جیاوازتر به مانا سه سیالیستیۍ کۍ به به مدم نیکردنی پر گرامۍ کانۍ ژیان و سیستۍ می په روږد و مرای جفاکی و جیاکردنۍ و ئاین له دوت و به دیه نانی په کسانۍ گزی .

## له رووی نیشتمانپه و :

داکټر کیکردن له ماسللې نیشتمانی کوردستانی و پاراستنی قټوارې هررم وک ئرکټکی سرکې هڅی چې پی کوردستانی و نازادیخواران به گرځدانی به ئرکټ چینایټیټیکان. که څی دټینټو له ئرکټ تټواوکردنی قټناغی رزگاری نیشتمانی و جټټجټ کردنی مافی به یاردانی چارټ نووس و رووبټټووبوونټوټی سیاسټی تټعریب و عټقلیټی تټشټینی و دټستورډانی دټرکټی، دټرکردنی له دټست ئټو هټزانټی له دوټنډ و ئټمټمټم دا تټنیا بازرگانیان پټوټکردوو و وک زټمینټی څټفټرزکردنی څټیان وټبهټرهټننایان تټیاکردوو .

## لایټنټکانی بهټشدار لهټم پرټژټیټ :

دروستکردنی جټرک له تټکټشانی بهټریټی به ئټو کټس و لایټنټانی باوټ و بهټرژټوټندیان له تټکټشانټکی وټها هټیټ، به رټگای:

▪ بهټزکردنی کاری هاوبټشی چې و کټسانی نازادیخوار به کټکردنټو و پټیوټندیکردن به هټموو ئټو کټس و لایټنټانی کټ دټتوانن لهټگټټمان ناوټټکی ئټم پرټژټیټ جټټجټ بکټن، وک لایټنی چې و کټسایټی و رټکخراو و هټسوټاوان و بزاقټ کټمټمایټیټیکان... هټد. ئټو ناوټنډ پټراوټزانټی کټ رټژ له دواي رټژ له هټکشانډایټ. له مامټستایانټو به خانټنشینان و مووچټخټران و مامټستایانی زانکټ و قوتاټیان و لاوان و بهټکاران و پټشمټرگټ دټرینټکان و زینډانیانی سیاسټی. هټد.

▪ راکټشانی پټکها تټکان به بهټشداریکردن له ناستی حزب و کټسایټی و جټماوټری.

▪ څټټکڅستنټی کرټکارانی کټرتی گشتی (فټرمانټټران) مووچټخټران کرټکارانی کټرتی تټیټت له چوارچټوټی سټندیکا و رټکخراوی کټمټگای مټدټنی لهټسر بنټمای پرټنسیپی (ئټنډامگیری) دوور له بوونټ پاشکټی رټکخراوټ نټودټوټیټیکان و هټزټ دټسټا تدارټکان و کورټکردنټوټیان له وټزیفټی فټرمانټټری و بیرټقرا تټت.

▪ هټماهټنگی لهټگټټ کټمټټ و یټکټیټیکان و سټندیکا و تټټکان، ئټوانټی سټربټخټی څټیان پاراستووټ.

▪ کارکردن به رټکڅستنټی کرټکاران و بزاقټ کټمټمایټیټیکان به ناستټی څټټکڅستنټیان له شوټنی کار و نیشټټجټبوون.

▪ تټکټشانی جټماوټری و جادټ و اگټیانډن و کټټ و سیمنار و کټمپینی نیشتمانی، بهټشکټت له نالیټی بهټجټماوټریکردنی و جټټجټ کردنی ناوټټکی ئټم پرټژټیټ.

▪ دروستکردنی مینټټرکټی راگټیانډنی هاوبټش و هټمټجټر:

ما پښتانه، ننگر، سښالمیدیا.

- دروستکردنی ناوې د پراخې دیراسات کې بشپړې وې او زری ژورناټیک د ربکات پایځ په بابې تی سیاسي و هزري چې پکې رایي بدات په هېماه نگی لږگې رښتیران و تښتې رانی هزري هیومانی.
- په کهنه نانی لیستې کې فراوانی جې ماوې په بشپړتیا کې د لږ شداریکردن لږ هېماژاردنې کان، لږ نوان بزاځې کې مې پکې تیې کان و لایې و حزب و کس و رښتیراوی کانی بشپړ لږ م پرې ژېدا. ئې و شې بې مانای کور تکررنې وې تښتې شانی چې پ و کې مې نیستی نایټ بې ځې باتي پرلې مانای بې مانا بې ژوازی و لیبرالې کې، بې پېچې وانې وې، پرلې مان شوې و پکې یې کی بچوکی هې یې لږ وښتې گورې کې ئې م پرې ژېدې، کې هې مانې کایې بې شداري سیاسي تازې یې لږ رښتیراوی بې زکړدن و بې وې شېردنې فزای گشتي و تښتې شانی جې ماوې و رښتیراوی بزاځې کې مې پکې تیې کان و کرکې کاران لږ شوې نې کار و ژیاندا.
- بې ستنې کې نگرې یې کی نیشتمانی لږگې هې موو ئې و لایې نانې، وې ک پارت، رښتیراوی، کسایې تی و چین و توښتې پرې و زخراوې کان، ئې وانې پرې ژېدې قبوې دې کې، بې رښتیراوی و تن لږ سېر ناوې رښتیراوی ئې م پرې ژېدې و ناوې نانی و لږگې و وردې کارپې کانی و دانانی نښتې گایې کې بې سښتې.

ناما نجي سر کې ئې م پرې ژېدې، هې وې کې بې:

- “د سټکاریکردن و د سټېردن و هې نگانو نانې بې گډې انکاری بې شپوې هې نگو بې هې نگو و کې دې بوون تا ناستي گډې نیی سیستم”، لږ رښتیراوی بردنې پکې شپوې تښتې شانی جې ماوې و رښتیراوی بزاځې کې مې پکې تیې و دروستکردنې هې ژموون لږ ناستي چې ندایې تی و چې نایټیدا.
- بشپړتیا کې د زینې وې و رښتیراوی هې زکړدنې بشپړتیا لږ گډې انکاری کې مې پکې تیې و سیاسي و ئا بووری، بې ئاراستې جې بې کړدنې ئایدیا یې کې چې پانې لږ واقیعدا وې هې وې کې بې گړدانی فکر لږ واقیعدا.
- “هې وې کې بې جې ماوې ریکردنې پرې ژېدې چې پ و د رېزکړدنې تی لږ ناستي و بیرې قراتې تی حزبي و ئیحتیکار کړدنې نوڅې وې.”
- کې کړدنې وې و بې هې زکړدنې پارتې چې پ و ئازادېخوازې کانې، کې ئې مې سېرې ای بوونی چې ندان پارت و رښتیراوی چې پ و کې مې نیست بې قېد ئې و شې هې زاران هې سوې اوې چې پ لږ دې وې ئې و پارتانې دان و لږ پرې و زی روودا و کانې.

▪ کردن وای پـنجـرـیـکـه بـه دروستبوونی هیواییـک بـه گـانـکـاری،  
 لـه دـخـکـدا کـه نـائـومـدی و رـشـبـینی، بـا دـسـتـه.

▪ بـه جـمـاریـکردنی حـزبـه چـپ و کـمـنـیـستـه کـانـه و دـر بـاز کـردنیـانـه  
 لـه دـخـی پـارچـه پـارچـی و گـشـگـیری و نـائـومـدی لـه نـاو  
 رـکـخـسـتـنـه کـان و هـسـوـاوان، یـکـکـیشـه لـه هـکـار  
 سـرـکـیـه کـانی دروستکردن وای مـتـمانـه بـه هـزی چـپ لـه نـاسـتی  
 رـکـخـسـتـه کـان و جـمـاـور بـه گـشتی.

بـه گـشتی، " ئـمـه تـنـیا مـسـو دـیـکـی سـرـتـایـیه بـه گـفـتـوگـه لـه  
 نـوان بـزافـه کـمـمـایـتـیه کـان، رـشـنـبـیران و کـس و هـز چـپ  
 و کـمـنـیـست و نـازاد یـخـوازان". بـه لـه بـر چـاوگـرتنی واقعی ئـمـه  
 نووسراوه، واقعـه کـه ژینگـه و بـزووتـنـه یـکـی شـگـهـری لـه  
 ئارادا نییه بـه فـرـز کـردنی تـکـسـت یا بـرنامـیـکـی لـه  
 رادیکاـتر لـه ئـسـتـادا، ئـو و شـ بـه مـانـای دـسـتـبـردار بـوونـمان  
 نییه لـه بـنیـاتـنـای کـمـمـگـایـکـی سـیـالیـستی لـه دـاها تـوودا.  
 بـه پـچـوانـه و، " بـه بـه زکـردنی روحیـتی کاری بـه یـکـو و یـی و  
 هـر و زی و رـکـخـسـتنـی ریز کـانی جـمـاـور و بـزافـی کـمـمـایـتی  
 کـن و تـاز و هـز و لـایـن و هـسـوـاوانی چـپ و  
 کـمـنـیـستی".

" هـنـگـاو کـی لـه پـشـینـیه بـه کارکردنـمان بـه نـاراستـی  
 خـمـاد کـردن بـه بـرـو بـردنی کـمـمـگـا و بـنیـاتـنـای  
 بـنـمـاکـانی کـمـمـگـایـکـی سـیـالیـستی لـه دـاها تـوودا"، کـه لـه سـر  
 بـنـمـای تـکـکـشـانی کـمـمـایـتی هاوبـش و هـر و زی و بـنیـاتـنـای  
 هاوبـشی گـشـه پـدان و گـیـنی سـیـستـمی ئابووری و سیاسی و  
 فـرـهـنـگی دـامـزراوه، بـه پـی گـشـه کـردنی هـز کـانی بـه هـمـهـنـان  
 و باری بابـتی و خودی، واتـه گـرـدراو بـه ژیا نی ماتریالزمی  
 کـمـمـگـا و نـاسـتی گـشـه ژیا نی کـمـمـایـتی و سیاسی و فکری،  
 بـه مـانـا مـیتـدیه مارکسیه کـی، دـوور لـه تـمـاشـاکـردنی و کـه  
 رـچـه تـیـکـی نـگـه و کـتـایـی.

هیوام وایه، هاوـریـانی چـپ و کـمـنـیـست و رـشـنـبـیران،  
 بـشـداری ئـمـه پـرـژـه سـرـتـایـیه بـکـن بـه رـخـنـه و  
 سـرـنـجـه کـانیان، وک تـو و رـکـ بـه گـفـتـوگـه و راگـیـنـه و  
 و رـبـگـیرت. ئـمـه رـتـکـردن و سفرکردن وای تـکـکـشـانی نـزیکـی  
 سـدـیـکـی چـپ و کـمـنـیـستی نییه لـه عـراق و کوردستان، کـه لـه  
 هـر دـو رانـک چـپ بـه هـز بـووبـت ئـنـجام کـی لـه خـزمـتی گـلان و  
 هاو و تـیـانی چـو سـاو و پـراو و زخراو کـانـدا بـوو، مـژووی

عراق و کوردستانیش تژیید ل چ ن دین نموون و و رچ ر خانی  
گرنگ به هی ت ک شانی هاوبشی بزاڤ ک م ای تی کان و ه ز  
چ پ و ک م نیست کان هات ت دی. ب م ام ئ م ه موومان  
د بین بزاڤ ک م ای تی کان ر ژ ل دوا ر ژ ل  
ه کشانی زیاتردان، ب م چ پ و ک م نیست کان ب  
پ چ وان و روو ب ووی متبوونی زیاتر و ب کاریگ ر تر د بن.  
ل و ها د خ کدا، ئ م پ شک ش ب ه موو ه ز چ پ و  
ک م نیست کانی کوردستان و ئ وان ی با و یان ب گ انکاری و  
ه نانی دی دنیا ی کی دیک ه ی. دنیا ی ئازادی و داد پ رو ری و  
ی کسان ی.